

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ
Юридичний факультет
Кафедра історії та археології

СХІДНОУКРАЇНСЬКА ФІЛІЯ ІНСТИТУТУ АРХЕОЛОГІЇ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ
ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Конференція присвячена 100-річчю
Української національно-демократичної революції
1917 – 1921 років

МАТЕРІАЛИ

VII Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти та молодих вчених
«СВІТ І УКРАЇНА У ДЗЕРКАЛІ СУЧАСНОЇ
ІСТОРІЇ»

1–2 грудня 2021 року

Сєверодонецьк
2022

УДК 930+94

Рекомендовано до випуску Вченою радою
Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля
(протокол № 5 від 29.12.2021 р.)

Редакційна колегія:

Бровендер Ю.М., д.і.н., проф. (Східноукраїнська філія Ін-ту археології НАН
України, СНУ ім. В. Даля, м. Северодонецьк)

Михайлюк В.П., д.і.н., проф. (СНУ ім. В. Даля, м. Северодонецьк)

Сапицька О.М., к.і.н., доц. (СНУ ім. В. Даля, м. Северодонецьк, Державний архів
Луганської обл.)

Сергієнко С.Ю., к.і.н., доц. (СНУ ім. В. Даля, м. Северодонецьк)

Фомін А.В., к.і.н., доц. (СНУ ім. В. Даля, м. Северодонецьк)

Матеріали VII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Світ і Україна у дзеркалі сучасної історії» : збірник наукових праць (1-2 грудня 2021 р., м. Северодонецьк). — Северодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2022. – 138 с.

Збірник містить Матеріали VII Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти та молодих вчених «Світ і Україна у дзеркалі сучасної історії», що відбулася у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля 1-2 грудня 2021 року.

Розглядаються питання формування державності та національно-визвольної боротьби, розвитку археологічних досліджень, давньої історії, історії міжнародних відносин, права, історіографії, історії науки і техніки, історичної інформатики, релігії, освіти, історії повсякденного життя тощо.

Матеріали представлені в авторській редакції.

УДК 930+94

© Східноукраїнський національний
університет ім. В. Даля, 2022

ЗМІСТ

Андрєєв О. В.	
Партизани Кременщини часів Другої світової війни	6
Андруник Є. В.	
Колоніальна політика Англії в Канаді в XVII столітті	10
Аносова В.С.	
Актуальні проблеми європейської історії: наслідки політики колоніалізму для сучасної Європи	13
Данилейко Р.І.	
Північнонімецький союз та створення Німецької імперії	17
Данилейко Р.І.	
Коротка характеристика загального стану країн Латинської Америки у I пол. XX ст. і Мексиканської революції 1910-1917 рр.	24
Дерев'янку М.А.	
Історична достовірність твору Марко Поло «Книга чудес світу»	28
Жиляєв Є.В.	
Кіммерійці на території Луганщини	30
Золкін Д.О.	
Політичний портрет Олівера Кромвелля	32
Іващенко Р.В.	
Мілове у добу національно-демократичної революції 1917 – 1921 рр.	36
Карташов М.О.	
До проблеми археологічного джерела і місця археології в системі історичної науки	39
Карташов М.О.	
Епідемії, природні та кліматичні фактори у подіях визвольної боротьби під проводом Богдана Хмельницького	42
Карташов М.О.	
Історія в основі сюжету відеоігр	47
Кітіца Т.О.	
Роль храмів, діяльність жреців та ритуали жертвоприношення в історії цивілізації ацтеків	50
Кітіца Т.О.	
Характеристика та основні риси Конституції США 1787 р.	53

Коваль Д.О.	
Альтернативні погляди на діяльність великого князя Ярослава Мудрого у сучасній історіографії	58
Кубкіна А.В.	
Методика організації роботи з історичною картою	63
Кузовов О.Ю.	
До знахідки бронзового псалію доби раннього заліза на Луганщині	66
Москаленко Н.В.	
Активні методи навчання історії.....	68
Нагорянський О.Є.	
С. Петлюра – голова директорії УНР	70
Новосельський А.М.	
Друкована реклама бельгійських скляних підприємств Костянтинівки у кінці XIX – на початку XX ст.....	75
Онищенко Д.О.	
Лукіан Самосатський «Як писати історію»	81
Отченашенко Д.А.	
Чорнобильська аварія у спогадах очевидців.....	84
Павлюченко Т.І.	
Архімед. Безглуздо воювати з геометрією.....	88
Пастушенко Д.Д.	
Антична історіографія.....	93
Рябуха М.А.	
Початок освоєння космосу людством: виклики та їх подолання	96
Сафонова Н.М.	
Освітні заклади як осередок соціальної та культурної реконструкції: уроки минулого XX ст.	106
Старовойтова В.С.	
Робота Н. Тесли над бездротовим зв'язком	109
Теміров В.І.	
Перше звернення (Грамота) гетьмана Павла Скоропадського до українського народу в історичному вимірі Української революції 1917 – 1921 рр.: політико-культурний аналіз	112
Тютюнник Я.В.	
Портфоліо як спосіб особистісного освоєння історії.....	117
Хворов С.О.	
Геополітичні протиріччя між Росією та країнами Заходу щодо східного питання на початку 1830-х рр.	121

Чаплик В.Р	
Географічні особливості орнаментів вишиванки Лемківщини та Донеччини.....	127
Шевченко К.Д.	
Заснування і діяльність Британської Ост-Індійської компанії.....	132
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	135

Новосельський А.М.
Східноукраїнський національний
університет імені Володимира Даля
Науковий керівник – проф. Бровендер Ю. М.

ДРУКОВАНА РЕКЛАМА БЕЛЬГІЙСЬКИХ СКЛЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ КОСТЯНТИНІВКИ У КІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Вступ. У кінці ХІХ – на початку ХХ ст. Донецький басейн вже був великим промислово-індустріальним регіоном, в якому зосереджувались потужні підприємства різних галузей. Серед найактивніших європейських інвесторів, які вкладали кошти в розвиток промисловості були бельгійці – піддані Королівства Бельгія, для яких одним з пріоритетних напрямків було виробництво скла. Біля станції Костянтинівка Бахмутського повіту у той час розташовувались скляний і пляшковий завод, які належали організованому в Бельгії акціонерному товариству «Скляні заводи на Дінці» (Societe des Verreries de Donetz), а також дзеркальний, власником якого було Анонімне товариство «Дзеркальних заводів на Півдні Росії» (Societe anonyme des Glaceries du midi de la Russie) [11, 6-7, 76-77]. Перші два скляних підприємства розпочали виробництво власної скляної продукції у 1897 р., третє – у 1900 р. Це були потужні підприємства з великими об'ємами виробництва.

В досліджуваний період діяльність значних тогочасних підприємств Європи і Російської імперії була не можлива без використання реклами. Цей період характеризується підвищенням значущості рекламної діяльності, як вагомого чинника в забезпеченні конкурентоспроможності промислових підприємств в умовах капіталістичних відносин. Значне місце посідала друкована реклама, що мала масове поширення. Набув різних напрямків, вона отримала розвиток професійних підходів.

Враховуючі загальні тенденції, бельгійські акціонерні товариства, скляні підприємства яких знаходились у Костянтинівці, мали використовувати у свої діяльності рекламу. Зауважимо, що значні посади у Правлінні обох товариств і безпосередньо на їх підприємствах займали бельгійці, які вже мали відповідний досвід виробництва у Бельгії [11, 77-79].

Аналіз історичних джерел свідчить, що питання рекламної діяльності цих бельгійських підприємств не розглядалося. У сучасних загальних виданнях щодо діяльності бельгійських товариств різних галузей на території Донецького басейну, зокрема, в межах сучасної Донецької області, також це питання не виділялося [9; 12]. Проте вивчення досвіду реклами підприємств у кінці XIX – на початку XX ст. в сучасних умовах має не тільки наукове, а й практичне значення.

Тому не безпідставним виявилось бажання автора дослідити друковану рекламу, яку використовували бельгійські скляні підприємства Костянтинівки.

Виклад основного матеріалу. У кінці XIX – на початку XX ст. в Російській імперії існував цілий ряд різноманітних професійних, довідкових і статистичних видань. Товариство скляних заводів у справі розміщення своєї реклами зверталось до таких з них, як «Горнопромышленный указатель Донецкого Бассейна» [1, реклама] 1901 р., «Справочная книга фабрики, заводы и рудники» 1903 р. [19, 4], «Список фабрик и заводов России» 1910 р. [18, реклама], «Статистика акционерного дела России» 1913 р. [20, реклама], «Екатеринославский адрес-календарь на 1917 г.» [3, реклама].

Крім того, відповідно змісту окремого видання розміщувалась інформація щодо товариств та їх виробництв [19, 236-237], що можна віднести до опосередкованої реклами.

Також реклама була розміщена в окремих номерах «Зодчий» 1910 р. [5, реклама], «Горно-заводское дело» [2, реклама] «Известия Общества заводчиков и фабрикантов Московского промышленного района» 1916 р. [6, реклама], «Морской сборник» 1917 р. [10, реклама].

Рекламні повідомлення розміщувались на рекламних сторінках чи то у відділі реклами. Значну частину кожного рекламного повідомлення, пропорційно до його розміру, займала інформація щодо асортименту продукції, який виготовляли підприємства. Зазвичай не використовувались зображення. У період 1915–1917 рр. з'являється зображення бельгійця-склодува, що видуває скляний циліндр для бемського скла, під яким напис «Донецьке скло. Костянтинівка». В одному випадку воно займало значне центральне місце [10, реклама], в іншому – не велике бокове [2, 6].

Реклама могла займати цілий аркуш видання [19, 4; 2, реклама; 20, реклама]. На прикладі «Справочной книге фабрики, заводы и рудники» [19, 4], розглянемо, що зазвичай вказувалась. Назва товариства, повна адреса:

Катеринославська губернія, Бахмутський повіт. Почтове відділення. Ст. Костянтинівка К.-Х.-С. залізниці. Головне правління в Бельгії. Основний капітал, зокрема, у 1903 р. він складав вісім мільйонів. «Общество владеет тремя заводами, а именно» скляним, хімічним і пляшковим. Перераховувалась продукція, яку вони виробляли. Також зазначалось, що «для развития сбыта своих изделий Общество имеет агентуры во всех городах Империи».

У справі збуту власної скляної продукції бельгійські товариства спирались на «представників з продажу їх виробництва» у великих містах Російської імперії, переважно губернських. Представники вказувались у відповідних рекламних повідомленнях, структура яких дещо різнилась. Так, наприклад, в газеті одною з перших була реклама наступного змісту: «Бельгийское общество Донецких стеклянных заводов в Сантуриновке. Представитель для Полтавской губернии Фроем Гершкович Сандомирский в Кременчуге. Адрес: Паровой лесопильный завод. Производство: бемские одинарные, полуторные, двойные, белые, матовые, узорчатые, гофранные и цветные оконные стёкла» [24]. Інший випадок, Товариство дзеркальних заводів «имело честь донести до всеобщего сведения», що Головна контора, разом з Російсько-Бельгійським товариством для виробництва дзеркального скла, з продажу виробів дзеркальних заводів знаходилась у Москві за адресою: Чисті пруди, будинок Терехової. Єдиний представник з продажу їх виробництва у Київському районі Олександр Альтшиллер [7]. «Бемское оконное стекло со склада Общества. Харьков, Рыбная №28. Зеркальное стекло Анонимного общества зеркальных заводов на юге России. Предлагают представители И. Констабель и Ко. Харьков, Рыбная №28» [25]. В цьому випадку обидва товариства співпрацювали з одним і тим самим представником.

Відомий випадок, коли реклама окремо повідомляла про появу у продажі нового виду товару широкого вжитку, а саме банок для варення [22, реклама]. Окрім тексту, тут мало місце відносно не велике чорно-біле зображення банок різних розмірів, що стоять у ряд.

Окремо слід зазначити, що у пресі відображались деякі новини щодо діяльності скляних товариств або окремих підприємств. Зокрема, серед перших ще до початку роботи скляних підприємств, газета «Южный край» повідомляла, що бельгійське товариство, з капіталом в п'ять мільйонів франків, придбало ділянку «с целью постройки стеклянного завода, для выделки оконного и др. стекла, а впоследствии и стеклянной посуды»,

будівництво якого планувалось навесні [23]. В обзорі Костянтинівки 1909 р. кореспондент губернського видання приділив значну увагу скляним підприємствам [4]. Подібні згадки на газетних шпальтах можна віднести до опосередкованої реклами. Наразі не має жодних даних щодо ініціативи таких замовлень з боку бельгійського керівництва.

Товариство скляних заводів видавало власний преїскурант бемського скла і дзеркал. На сьогодні відомо декілька видань різних років [13; 14; 15]. Перше з них 1909 р. Щодо останнього відома тільки згадка про 1917 р. [16]. Головний зміст преїскурантів – це таблиці вартості бемського скла. Також мають місце відомості щодо іншої продукції скляного заводу, загалом виробничих потужностей, а також декілька аркушів з фотографіями підприємств (чорно-білі). На окремій сторінці вказувались всі представники товариства [15, 45]. Товариство скляних заводів замовляло виготовлення преїскурантів у Москві. Якісні, кольорові. Як повідомляла реклама, «преїскуранты и подробные сметы по востребованию» [2, 6].

Щоб сприйняття якості товару в рекламних комунікаціях було високим, його треба підсилювати певними способами. Так, мала значення країна-виробник, бо публіка любила все закордонне, часто віддаючи перевагу іноземним товарам. Товариство скляних заводів брало це до уваги. Наприклад, стосовно бемського скла в преїскурантах зазначалось: якість скла вважається найліпшим, тому що воно виробляється бельгійським способом і бельгійськими майстрами [14, 1; 15, 1].

Підсиленням у сприйнятті якості було й розміщення у друкованій рекламі інформації щодо переваг продукції або досягнень на виставках.

Так, є випадок, коли в рекламі серед іншого вказувалось, що спеціально виготовлене «скло для картин» надходило до Третьяковської галереї [18, реклама].

У Європі і Російській імперії в рекламних цілях влаштовувались промислові виставки, багато з яких набували міжнародного характеру. Виробники могли рахунок проведення масових виставок розширити межі збуту свого товару, а система вручення медалей за якість була потужним рекламним засобом.

Першою виставкою, в якій приймало участь Товариство скляних заводів, була Київська сільськогосподарська і промислова виставка 1897 року.

«Стеклянные изделия экспонировались Обществом Донецких стеклянных изделий» [8, 42]. В прејскурантах 1913 і 1916 рр. зазначається що перша золота медаль була отримана саме в Києві, при тому у 1898 р. [14, 4; 15, 4]. Щоправда, у прејскуранті 1909 року згадується лише золота медаль на виставці 1906 року у Ростові-на-Дону [13, 3]. У подальшому товариство здобуло золоті медалі на виставках у Ростові-на-Дону (1908 р.), Казані (1909 р.), Петербурзі (1909 р.), Одесі та Катеринославі (1910 р.), Києві (1913 р.), повний перелік яких внесено до прејскуранту на окремі сторінці [14, 4; 15, 4].

Не можна не згадати і про друковані видання, присвячені виставкам [8; 17]. Зі свого боку, вони також, але, опосередковано, вносили вклад у рекламну справу.

Висновки. Керівництво бельгійських скляних підприємств Костянтинівки широко використовувало можливості друкованої реклами, витрачали не малі кошти на рекламні площі в авторитетних виданнях і газетах. Як мінімум, з 1909 р. друкувався власний прејскурант, який крім цін на певні групи товарів, слугував рекламним цілям.

У подачі реклами застосовувався раціональний підхід. Виробник вважав за потрібне надавати потенційним споживачам виважену першочергову інформацію. Для посилення сприйняття якості товару використовувались реальні досягнення у виробничій і виставковій діяльності. При цьому певний акцент робився на приналежності виробництва бельгійським власникам.

Література та джерела

1. Горнопромышленный указатель Донецкого бассейна / Составлен В. Коробковым. – Харьков, 1901. 523 с.
2. Горно-заводское дело. – 1916. – №36-37.
3. Екатеринославский адрес-календарь на 1917 г. Екатеринослав, 1917. 478 с.
4. Епифанский А. Путевые заметки. Константиновка // Утро. – 25.03.1909. – №699.
5. Зодчий.–1910.–№4.
6. Известия Общества заводчиков и фабрикантов Московского промышленного района.–1916.–№8.
7. Киевлянин.–15.08.1905.–№224.
8. Киевская с/х и промышленная выставка 1897 года и её участники / Лит.-худ. издание С. Кульженко, Б. Струнского. – Киев, 1898.–Ч.II, отд. Б.
9. Лазебник В. Сталь у степу. Погляд з України. – Дніпро, 2017. – 240 с.
10. Морской сборник.–1917.–№1.

11. Новосельський А. Скло Донеччини: історія скляного виробництва Костянтинівки. – Житомир, 2020.184 с.
12. Пеетерс В. Сталь в степу. – Київ, 2010. 104 с.
13. Прейскурант Общества Донецких стекольных заводов. Москва, 1909.
14. Прейскурант бемских, матовых и узорчатых оконных стёкол и зеркал. Общества Донецких и химических заводов в Константиновке. Москва, 1913. 45 с.
15. Прейскурант бемских, матовых и узорчатых оконных стёкол и зеркал. Общества Донецких и химических заводов в Константиновке. – Москва, 1916. 45 с.
16. Промышленность и торговля Украины.–12.02.1923.–№11.
17. Путеводитель и каталог Южно-Русской областной сельскохозяйственной, промышленной и кустарной выставки: Сост. А. Авчинников. – Екатеринослав, 1910. 140 с.
18. Список фабрик и заводов России. Москва –СПб.– Варшава, 1910.
19. Справочная книга фабрики, заводы и рудники Екатеринославской губернии. – Екатеринослав, 1903. 402 с.
20. Статистика акционерного дела России. – СПб., 1913. 400 с.
21. Указатель действующих в Империи акционерных предприятий и торговых домов / Под ред. В. Дмитриева-Мамонова. – СПб, 1905.– 2 т., 2323 с.
22. Утро.–27.03.1910.–№1001.
23. Южный край.–05.12.1895.–№5122.
24. Южный край.–25.03.1897.–№5571.
25. Южный край. –08.05.1905.–№8444.